

Чинники антропогенного впливу на формування туристичного середовища Бахчисарайського району АР Крим

Бородич Марина

Кафедра дизайну архітектурного середовища та містобудування, ПолтНТУ ім. Ю. Кондратюка, УКРАЇНА, Полтава, вул. Жовтнева, 42, E-mail: marinamarok@mail.ru

Abstract – in article was revealed and processed cultural-informative and socio-economic factors of anthropogenous impact on formation of the tourist environment of the Bakhchisarai district.

Ключові слова – туристичне середовище, рекреаційний комплекс, містобудівна система, антропогенні фактори.

I. Вступ

На сьогоднішній день рекреаційна архітектура визначається як область архітектурної діяльності (на всіх рівнях проектування), об'єктом якої є формування рекреаційних та туристичних просторів. Мета її – створення оптимального середовища для всіх видів і форм відпочинку [1].

Містобудівна наука розглядає рекреаційну зону, як територію, що має сприятливі кліматичні умови та ландшафтні або штучно створені ресурси і використовується для розташування і будівництва рекреаційних закладів, підприємств обслуговування, для організації і благоустрою лісопарків, парків, пляжів. Елементом рекреаційної зони є туристичне середовище – територія, яка має унікальні туристські ресурси, сприятливі кліматичні умови і розвинену мережу туристських закладів [2].

Виходячи зі сприйняття туристичного середовища, як містобудівної системи, можна всі фактори впливу умовно поділити на дві групи – чинники природного та антропогенного впливу, які з точки зору туризму та його розвитку є цілком рівноправними у своїх взаємозв'язках та впливу на туристичне середовище. Чинники антропогенного впливу на туристичне середовище представляють собою сукупність факторів, що забезпечують комфортність проживання туристів, задоволення їхніх потреб у відпочинку (як активному так і пасивному), розвагах, враженнях та ін.

При дослідженні чинників антропогенного впливу можна визначити як основні проблеми та недоліки у функціонуванні даної системи туризму, так і основні переваги, у плані культурно-духовної спадщини та системи обслуговування туристів даної території над іншими регіонами.

II. Основна частина

Чинники антропогенного впливу поділяються на:

- чинники культурно-пізнавального комплексу, які враховують кількість об'єктів культурного туризму, пам'яток як національного так і світового

значення, унікальних об'єктів, наявність та кількість розважальних закладів, загальну пропускну здатність визначних об'єктів пізнавального, культурного туризму та розважальних закладів.

- соціально-економічні: демографічні тенденції, життєвий рівень населення, зайнятість населення, культурний розвиток громадян та наявність вільного часу, транспортна мережа, туристична інфраструктура, економічна ефективність господарської діяльності в цій галузі тощо [3].

Основу рекреаційного комплексу Бахчисарайського району становлять пансіонати, бази відпочинку і дитячі оздоровчі табори. За період з 2000 по 2008р.р. кількість відпочиваючих у них збільшилася на 64,0% (рис. 1) [4].

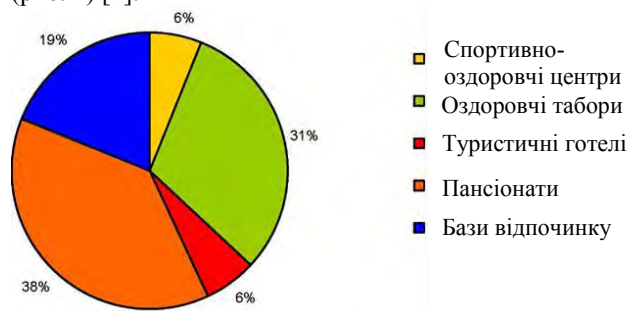

Рис. 1. Структура рекреаційного комплексу Бахчисарайського району АР Крим на 01.01.2009 р.

Рекреаційний комплекс є одним із стратегічних резервів розвитку району, оскільки загальна кількість відпочиваючих за рік у 10 разів менше туристичного потоку, що проходить через ханський палац.

Заповнюваність місць розміщення туристів є недостатньою, що пояснюється здебільшого низьким рівнем сервісу та завищеними цінами, тому більшість туристів воліють розміщуватися у приватному секторі, за результатами соціологічного опитування проведеним працівниками Факультету Географії і Геоecології Санкт-Петербурзького Державного Університету [5].

Історико-культурний потенціал. На території Бахчисарайського району розміщено 75 пам'яток історії, археології та архітектури, більша частина яких розташована в межах території міста Бахчисарай, поблизу с. Красний Мак, неподалік від с. Скалисте. Центром тяжіння Бахчисарайського туристичного району є саме м. Бахчисарай, найбільш відвідуваним туристичним об'єктом є Ханський палац [6].

Основні історико-культурні визначні місця Бахчисараю:

- Ханський палац (Хан-Сарай - пам'ятник архітектури и декоративного мистецтва XVI-XVIII ст.), заснований на початку XVI ст.

- Зінджирлі-медресе – будівля мусульманського навчального центру, єдине медресе в Криму, що добре збереглося, пам'ятник архітектури кінця XVст.

- Мавзолей Хаджі і Менглі-Гірея, споруджений у 1501 році.

- Мавзолей Ескі-Дюрбе – монументальний пам'ятник XIV-XV ст.

- Мавзолей Ескі-Юрта – комплекс пам'ятників архітектури XIV-XVI ст.

- Мечеть Тахталі – Джамі, збудована у 1701 році.

- Печерне місто Мангуп-Кале – середньовічне місто-фортеця, руїни якого збереглися на плато гори Баба-Даг.

ТАБЛИЦЯ 1

МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ РОЗМІЩЕННЯ ТУРИСТІВ
У БАХЧИСАРАЙСЬКОМУ РАЙОНІ [4]

Установа	Кількість місць 2008г.	Заповнюваність 2008г., %
1. ТОВ санаторій для батьків з дітьми "Чорноморець"	430	95,4
2. Пансіонат "Хвиля"	200	78,4
3. Пансіонат "Лукомор'я"	450	-
4. ДОК " Південний "	700	16,9
5. База відпочинку "У Лукомор'я"	200	16,2
6. ДП ВАТ "Мосстройпласт-масс" пансіонат "УЮТ"	300	88,9
7. База відпочинку "Лісник", ДП " БЛХ "	135	39,2
8. База відпочинку "Магарач" , ДП АФ "Магарач"	96	60,6
9. Пансіонат " Таврида"	240	72,7
10. ЦООО " Піщане " ДПСУ	580	68,3
11. ДОТ " Альбатрос"	280	-
12. ДОТ " Дельфін "	480	-
13. ДОТ "Мандарин" філія компанії "Чорномор"	480	22
14. ГУ ДОТ пансіонат "Радуга "	400	85,5
15. ДП Долпо ім.Казакевича	600	5,9
16. ОСК КНУ ім.Шевченка	400	65,9
17. ТОК "Орлиний заліт "	390	5
18 КФ ВАТ "Укртелеком" ЦСБН	200	10,7
19. ТОВ ДОТ " Бригантіна "	480	16,9
20. Турготель "Привал", МПП "Олена"	89	58
21. База відпочинку "Чорноморець", ЗАТ "БКСТ"	180	42,8
ВСЬОГО В СЕРЕДНЬОМУ:	7310	40,44

- Печерне місто Чуфут-Кале – на південний схід від Успенського християнського монастиря. Середньовічне місто, розташоване на плато та представляє собою комплекс наземних споруд – фортечних стін та башт, житлових будівель, культових споруд, а також штучних печер оборонного та господарського призначення. Місто засноване напевно в VI ст. Останні жителі залишили його в середині XIX ст.

- Скельний навис в урочищі Канлі – Деро. Тут, в 1952 році, археологами під керівництвом А.А. Формозова була знайдена палеолітична стоянка, де 50-40 тис років тому проживала первісна людина по типу близька до кроманьйонця.

Проте відвідуваність туристичних об'єктів є досить низкою, причиною цього є нестача інформації про туристичні них [5].

ТАБЛИЦЯ 2

ВІДВІДУВАНІСТЬ ТУРИСТИЧНИХ ОБ'ЄКТІВ
БАХЧИСАРАЙСЬКОГО РАЙОНУ, ТИС. ЧОЛ. [4]

	2004	2005	2006	2007	2008
Район, всього гостей	769	772	774	830	874
КРУ «Бахчисарайський історико-культурний заповідник»	455,5	460,3	462,3	515,6	559,4
Стародавні городища	25	25	25	25	25
Великий каньйон	240	240	240	240	240
Санаторно-курортні заклади	24,1	20,7	22,8	23,6	24,5
Готелі та інші місця для короточасного проживання	11,1	10,5	10	11,1	11,1
Дитячі оздоровчі табори	13,1	14,8	13	13,8	13,1

Система транспортних комунікацій в Бахчисарайському районі представлена наступними елементами: дороги державного значення (основного автомобільного шляху що сполучає м. Сімферополь з ПБК), сітка доріг територіального, обласного, районного значення – комунікаційні зв'язки між центрами сільських рад, а також дороги місцевого значення. Загальна протяжність автодоріг - 404,9 км., з них: державного значення - 36,6 км; територіального - 109,8 км.; обласного - 58,6 км; місцевого - 199,9 км. На території Бахчисарайського району прокладена залізнична дорога, що є основним залізничним маршрутом Криму.

ТАБЛИЦЯ 3

ГРОМАДСЬКИЙ ТРАНСПОРТ БАХЧИСАРАЙСЬКОГО РАЙОНУ [4]

	2004	2005	2006	2007	2008
Перевезено пасажирів, тис.	6531,8	5731,6	5348,1	5385	5633,6
Сумарна довжина маршрутів, км	17	17	16	16	16
Пасажирообіг, млн. пас.км	109,2	96,9	84,1	84,3	89,2

Автомобільний транспорт є в даний час і залишиться в перспективі основним видом внутрішньорайонного сполучення, приймає на себе максимальну частину пасажирських і вантажних перевезень. В межах району функціонує 3 автостанції, обслуговуючих всі види внутрішньорайонних і зовнішніх перевезень. Протягом останніх восьми років щорічно обслуговується до шести мільйонів осіб. У 2008р. підприємцями-фізичними особами перевезено 3,3 млн. осіб, виконано 50,0 млн.пас./км пасажирообороту [4].

Населення району складає 89,8 тис осіб, з них, 35% проживає в міських поселеннях, 65% - у сільській місцевості. Сформоване розселення носить зосереджений характер уздовж транспортних комунікацій, в долинах річок. Протягом останніх років міське та сільське населення за питомою вагою продовжує залишатися стабільним.

За період 2000-2008р.р. чисельність населення Бахчисарайського району скоротилася на 5,8% (рис. 2). Незважаючи на те, що з 2003р. є тенденція міграційного приросту, демографічна ситуація в районі залишається несприятливою.

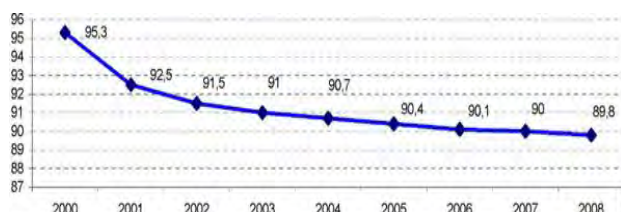

Рис. 2. Чисельність жителів у районі, тис. чол.

У 2008 році смертність перевищувала народжуваність в 1,2 рази. Починаючи з 2002 року в Бахчисарайському районі коефіцієнт природного убитку населення нижче, ніж по АР Крим. З 2006 р в районі спостерігається скорочення природного убитку (Рис. 3).

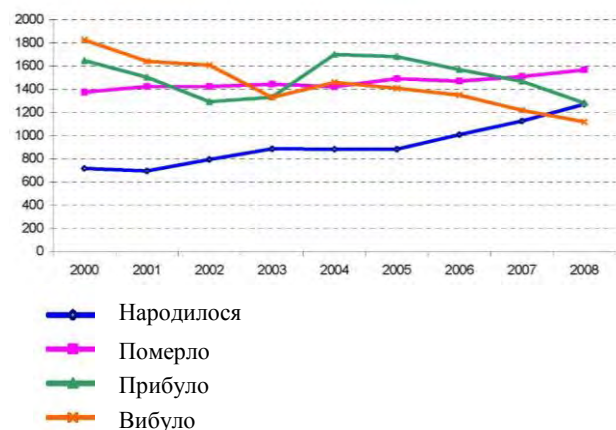

Рис. 3. Природний і міграційний рух населення, чол.

Населення району менше схильне до переїздів, ніж в цілому населення Криму. Міграція (на 1000 населення) вибулих і прибулих громадян Бахчисарайського району значно нижча, ніж в цілому по Автономній Республіці Крим (Рис. 4).

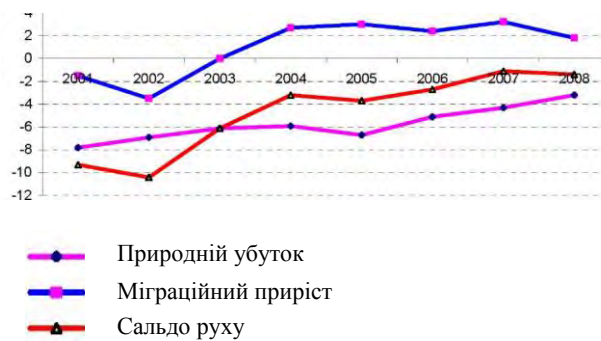

Рис. 4. Природний і міграційний рух населення, коеф. на 1000 осіб

Зростає кількість жителів передпенсійного віку. Чисельність інших категорій незначно зменшується. На одного працюючого в районі доводиться - 1 пенсіонер (рис. 5).

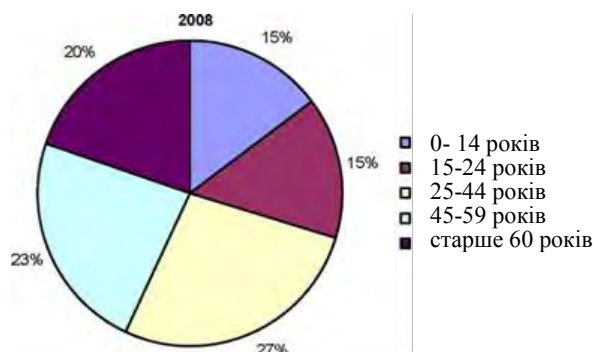

Рис. 5. Розподіл населення по віку в 2008 році, %

За своїми показниками господарська діяльність в галузі туризму одна з найнижчих в районі, вона становить всього 37 одиниць з 1123 зареєстрованих господарчих об'єктів, занятість робітників у цій галузі також є однією з найнижчих [4].

За результатами опитування проведеного працівниками Факультету Географії і Геоєкології Санкт-Петербурзького Державного Університету [5], було виявлено, що з Криму в Бахчисарайському районі найбільше відпочивають жителі Сімферополя (60%), так як у столиці АР Криму немає моря. З України - найбільше зі східної її частини (42%). З Росії - з Санкт-Петербургу. Серед інших країн найбільший відсоток туристів відвідавших Бахчисарайський район з Білорусі, значно нижчі показники мають Молдавія і Латвія, представників інших держав не зафіксовано.

1/5 відпочиваючих у Бахчисарайському районі - місцеві жителі. Також було відмічено в [5], що майже половина відпочиваючих - вперше в досліджуваному районі. Було зроблено висновки, що відпочивши тут один раз далеко не всі повертаються, а ті, хто повертаються, приїжджають до родичів.

В результаті опитування були виявлені наступні причини, що перешкоджають повторному відвідуванню туристами району:

- не достатньо розвинена інфраструктура;
- ціни занадто завищені для даного рівню відпочинку;
- не облаштованість пляжів та місць ночівлі;
- занедбаній стан морського узбережжя.

Висновок

Культурно-пізнавальні чинники антропогенного впливу на формування туристичного середовища Бахчисарайського району АР Крим є здебільшого сприятливими для розвитку туристичного середовища, оскільки в межах даного району розміщується велика кількість об'єктів культурного туризму, пам'яток як національного так і світового значення, унікальних об'єктів. Негативними рисами тут виступають незадовільний рівень сервісу та обслуговування.

Соціально-економічні чинники антропогенного впливу на даний момент є скоріш негативними – це низька зайнятість населення у галузі туризму, незначна частка туристичних закладів в господарському комплексі району, складна демографічна ситуація.

Таким чином, негативні прояви другої групи чинників створюють несприятливі умови для перших, адже при недостатньому рівню розвитку туристичного господарства неможливо забезпечити успішне функціонування як туристичних об'єктів так і туристичного середовища в цілому.

Подальший розвиток туризму в Бахчисараї і гірничо-лісовій частині Бахчисарайського району в економічно привабливих масштабах можливий з урахуванням створення власної бази розміщення туристів з досить високим рівнем комфортності, а також досить швидкої доставки туристів з традиційних місць їх найбільшого зосередження в райони розташування об'єктів показу.

Отже, чинники антропогенного впливу на туристичне середовище Бахчисарайського району є здебільшого негативними, проте негативні риси

викликані здебільшого недоліками управління туристичними ресурсами, а не їхньою відсутністю, і можуть бути усунені за умов стратегічного планування та підтримки органів держави та місцевого самоврядування.

References

- [1] T. F. Panchenko, "Scientific and methodological aspects of the organization of regional tourism based on objects of historical and built heritage", History of domestic tourism. Proc. Science. articles., Kyiv, Rush Hour, pp.168- 182, 1997;
- [2] T. F. Panchenko, A. I. Zakrevskii, A. Tkachev "National Report on ecotourism in Ukraine". Kyiv, Ministry of Economy of Ukraine, 1999;
- [3] T. F. Panchenko, "Travel environment. Architecture Infrastructure nature". Kyiv, Logos, pp.55-57, 2009;
- [4] "Profile Bakhchisarai district: Annex 1 to the economic bloc plans strategy for sustainable development Bakhchisarai and Bakhchisarai district". Expert Committee Strategic Planning Bakhchisarai and Bakhchisarai district with the assistance of the U.S. Agency for International Development (USAID), Bakhchisarai, UNDP Ukraine, pp. 40, 2009;
- [5] "Report on survey of Bakhchisarai area 6 and July 8, 2013". Direction "Tourism". Faculty of Geography and Geoecology St. Petersburg, St. Petersburg State University, pp. 21, 2013;
- [6] V. V. Szulik, M. M. Borodich, "The current status and direction of travel Bakhchisarai district", Town planning and spatial planning. Science-Those Collection, From. yet. NN Osetrin. Issue. 38, K. KNUCA, pp. 458-462, 2010.